

Βον.

Περὶ τοῦ πρὸς τὸν ἀγροδίαιτον βίον ἔρωτος
τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους.

Ὁ γεωργικὸς πλοῦτος τῆς Ἀγγλίας προέρχεται, κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν, ἐκ τριῶν κυριωτέρων αἰτιῶν. Ἐκείνη ἐξ αὐτῶν ἣτις παρουσιάζεται πρώτη, καὶ ἣτις δικαίως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἀρχὴ τῶν δύο ἄλλων, εἶναι ὁ πρὸς τὸν ἀγροδίαιτον βίον ἔρωσ τοῦ πλουσιωτέρου καὶ τοῦ ἐξασκοῦντος τὴν μεγαλύτεραν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπιρροὴν μέρους τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους.

Ὁ ἔρωσ οὗτος δὲν χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς χθὲς, ἀλλ' ἀναβαίνει εἰς ὅλας τὰς ἐθνικὰς ἱστορικὰς πηγὰς καὶ συνυπάρχει μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος. Οἱ τε Σάξωνες καὶ οἱ Νορμανδοὶ εἰσὶν ἐπίσης τέκνα τῶν δασῶν. Αἱ βάρβαροι αὗται φυλαί, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάμιξις ἐσχημάτισε τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος, εἶχον ἅπασαι, μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀτομικῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ τὸ ἐνστικτον τοῦ μονήρους βίου. Οἱ λατινικοὶ λαοὶ ἀκολουθοῦσιν ἄλλας ιδέας καὶ ἔχουσιν ἄλλας συνηθείας. Παντοῦ, ἔνθα ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ῥωμαϊκοῦ πνεύματος διετηρήθη, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ἰσπανίᾳ, μέχρι τινὸς βαθμοῦ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, αἱ πόλεις πολλὰ ἐνωρὶς ὑπερίσχυσαν τῶν ἀγροικιῶν· αἱ ῥωμαϊκαὶ ἀγροικίαι ἀφέντες εἰς τοὺς δούλους, πάντες δὲ ὅσοι ἐπεθύμουν διάκρισιν τινα κοινωνικὴν συνωθοῦντο εἰς τὰς πόλεις· καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγρότου, villicus, ἦτον ὅρος καταφρονητικὸς, τὸ δὲ τοῦ ἀστοῦ συνεχέτο μὲ τὸ τῆς κομφότητος καὶ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς, urbanitas. Εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἀκόμη, ὁ ἀγρὸς εἶναι διὰ τοὺς Γάλλους, ἔτι δὲ μᾶλλον διὰ τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Ἰσπανοὺς, εἰδὸς τι ἐξορίας· ἅπαντες ἐπιθυμοῦσι νὰ ζῶσιν εἰς τὰς πόλεις, διότι ἐκεῖ εὐρίσκονται αἱ εὐχαριστήσεις τοῦ πνεύματος, οἱ καλοὶ τρόποι, ἡ κοινωνικὴ ζωὴ καὶ τὰ μέσα ν' ἀποκτήσῃ τις περιουσίαν. Παρὰ τοῖς γερμανικοῖς λαοῖς καὶ ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπικρατοῦσιν ἀντίθετα ἥθη. Ὁ ἄγγλος εἶναι ὀλιγώτερον κοινωνικὸς ἀπὸ τὸν γάλλον, εἰς τοὺς τρόπους του ἔχει τι τῶν ἀγρίων ἀνθρώπων, ἐξ ὧν κατὰγεται· δυσαρεστεῖται, ὅταν ἀναγκασθῇ νὰ ἐγκαθειρχθῇ ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν πόλεων· ὁ ἀνοικτὸς ἀὴρ εἶναι τὸ φυσικόν του στοιχεῖον.

Ὅταν οἱ βάρβαροι λαοὶ ἐπέπεσαν πανταχόθεν κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, διεσκορπίσθησαν ἀμέσως εἰς τὰς ἀγροικίας, ἐνθα ἕκαστος ἀρχηγός, σχεδὸν ἕκαστος στρατιώτης, ἐπροσπάθησε νὰ ὀχυρωθῇ κατὰ μόνας. Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης διαθέσεως ἐγεννήθη τὸ φρουδαλικὸν σύστημα καὶ δὲν ὑπάρχει τόπος, ὅστις ἔλαβεν ἰσχυρότερον, ὅσον ἡ Ἀγγλία, τὸ ἐκτύπωμα τοῦ συστήματος τούτου. Πρώτη φροντίς τῶν κατακτητῶν ὑπῆρξε νὰ καταλάβωσιν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλητέραν ἑκτασιν γαιῶν, ἐν αἷς νὰ δύνανται νὰ ζῶσιν ἀνέτως, ὡς ἔζων εἰς τὰ δάση, ἐνθα ἐγεννήθησαν, προσθέττοντες εἰς τὰς διασκεδάσεις τῆς θήρας τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια παρέχει ἡ γεωργία. Οἱ βάρβαροι βασιλεῖς δὲν διεκρίνοντο ἀπὸ τοὺς ὑποτελεῖς αὐτῶν εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν ἑκτασιν τῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας ἐξουσίαζον. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ, οἱ βασιλεῖς τῶν πρώτων φυλῶν ἦσαν μεγάλοι ἰδιοκτῆται, οἵτινες ἔζων εἰς τὰ ἐκτεταμένα κτήματά των, ὑπερήφανοι τόσοι διὰ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ποιμνίων καὶ τὰς μεγάλας ποσότητας τῶν ἐσοδίων αὐτῶν, ὅσον καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐνόπλων ὑποτελῶν, οἵτινες ὑπήκουον εἰς τὰς προσκλήσεις των. Ὁ μεγαλύτερος πάντων τούτων, ὁ Μέγας Κάρολος, διεκρίνετο οὐχ ἥττον ὡς καλὸς διοικητὴς τῶν ἐκτεταμένων ἀγροτικῶν ἰδιοκτησιῶν του, ἢ ὅσον ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας!

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ τάσις αὕτη, κοινὴ εἰς ὅλους τοὺς ἀρκτικούς λαοὺς, ἐπεκράτησε τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον ὁ τόπος οὔτε ἐκατοικήθη, οὔτε ἐπολιτίσθη, οὔτε ἐτροποποιήθη ἀρκούντως ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐκεῖ λαοὶ σοφοὶ καὶ γραμματισμένοι, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀγωνισθῶσιν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμένου βίου, αἱ δὲ λεγόμεναι βρεττανικαὶ πόλεις ἦσαν ὅλαι πτωχὰ χωρία, τὰ ὅποια οὐδὲν παρῆχον εἰς διαρπαγὴν καὶ λεηλασίαν, διὰ τοῦτο ἡ κατοχὴ τῶν ἀγρῶν ὑπῆρξεν ἡ μόνη ἐπιθυμητή. Οἱ λαοὶ οὗτοι εἶχον μόνον τὸ ἔδαφος ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἀγαθοῦ καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ πολεμῶσιν, εἰμὴ μόνον διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἐδάφους. Οἱ Κίμβροι ποιηταὶ εὕρισκοντες καταφύγιον εἰς τὰ γαλλατικὰ ὄρη ἐναντίον τῶν καταδρομῶν τῶν Σαξῶνων ἔψαλλον πάντοτε. αὐδὲποτε θέλομεν ἐκχωρήσει εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν τὰς γονίμους γαίας, τὰς ὁποίας ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Βαΐ (Wye).² Ὡσαύτως δὲ οἱ Σάξωνες ἐπολέμων κατὰ τῶν Νορμανδῶν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν γαιῶν των, καὶ τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς μεγάλης κατακτήσεως τοῦ ΙΑ'. αἰῶ-

νος ὑπῆρξεν ἡ μεταξὺ τῶν νικητῶν διανομὴ τῶν γαιῶν τῶν ἡττηθέντων.

Ἡ ἀποκλειστικὴ σπουδαιότης, τὴν ὁποῖαν ἀποδίδουσιν οἱ Νορμανδοὶ εἰς τὴν ιδιοκτησίαν τοῦ ἐδάφους, ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὸ ἐκτακτὸν μνημεῖον τοῦ δαιμονίου τῶν κατακτητῶν, ὅπερ ἔμεινε μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του, ἀλλ' ἰδιάζον ὅλως τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ τὸ ὁποῖον ἐξήσκησε τοσοῦτον μεγάλην ἐπιρροήν· εἰς τὴν κατόπιν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου· ὁμιλῶ περὶ τῆς γενικῆς καταγραφῆς τῶν ιδιοκτησιῶν, γενομένης ἐν ἔτει 1080 κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου· ἡ καταγραφή αὕτη ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Σαξῶνων, οἵτινες ἀφῆρέθησαν τὰς γαίας των, ἡ *βιβλος τῆς τελευταίας κτίσεως* (Domesday-Book), διότι καθιέρωνεν αὕτη τελεσιδίκως τὴν δήμευσιν τῶν ἀγαθῶν ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς φυλῆς αὐτῶν. Τὸ βιβλίον τοῦτο, διατηρούμενον μέχρι τοῦδε ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Ἀγγλίας, ἀπεκατέστη ἡ ἀφετηρία τῆς ἀκινήτου ἀγγλικῆς ιδιοκτησίας. Ἔτι καὶ σήμερον δὲν ὑπάρχει ιδιοκτησία ἀπόλυτος, ἀλλ' ὡς νόμιμος, εἰμὴ ἐκεῖνη ἣτις ἀφιλονεκτικῶς ἀνέρχεται εἰς τὸν κοινὸν τοῦτον κορμόν· οὐδὲν ἔθνος δύναται νὰ καυχηθῇ, ὅτι ἔχει κτηματολόγιον ἀρχαιότερον, λεπτομερέστερον καὶ αὐθεντικώτερον.

Δεκαπέντε ἔτη, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Χάστινγς, ἐπεχείρησαν τὴν σύνταξιν τοῦ κτηματολογίου τούτου. Οἱ νέοι ιδιοκτῆται εἶχον πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἀποκατασταθῇ εἰς τὰ κτήματά των καὶ μέγιστον αὐτῶν μέρος ἐνησχολεῖτο ἤδη εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἔτρεπον μέγαν ἀριθμὸν βοῶν καὶ ἵππων· *multum agriculturae deditus* λέγει παλαιὸν τι χρονικὸν ὁμιλοῦν περὶ τινος ἐξ αὐτῶν, *ac in jumentorum et pecorum multitudine plurimum delectatus*. Ἡ ὑπὸ τοῦ βασιλέως διαταχθεῖσα ἐργασία αὕτη σκοπὸν εἶχεν, ὅχι μόνον νὰ συλλέξῃ τὰ ὀνόματα τῶν κατόχων τῶν γαιῶν, ἀλλὰ νὰ καταστήσῃ λεπτομερῶς γνωστὸν τὸν τε ἀριθμὸν τῶν μέτρων τῆς ἐκτάσεως τῶν γαιῶν ἐκάστου, τὸ ποσὸν τῶν *Hydes*, ὡς ὠνόμαζον τὸ τότε μέτρον τῆς ἐκτάσεως, τὴν ποσότητα τῶν ἡμέρων ζώων, τῶν ἀρότρων κλ. Ἡ ἐργασία αὕτη διήρκεσεν ἐξ ἑτῶν, καὶ ἐβεβαίωσεν ἀνάπτυξιν γεωργικὴν ἀρκούντως προωδευμένην, περιέλαβε δὲ ὅλους τοὺς τρόπους τοὺς παραματικῶς ὑποτεταγμένους εἰς τὴν Νερμανδικὴν κατάκτησιν. ὁπλ. τὴν Ἀγγλίαν ὁλόκληρον μέχρις ἐκεῖθεν τῆς Ἰόρκης, ἐξαιρουμένων μόνων τῶν ὁρέων τοῦ Σουθερλάνδ.

Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τὸν μεσαιῶνα, γέμει διηνεκῶν πολέμων τῶν βαρόνων, οἵτινες ἡγωνίζοντο πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐξουσίας τῶν γαιῶν αὐτῶν, φιλονεικουμένων ὑπὸ τοῦ στέμματος. Κατὰ πρῶτον, ἐν ἔτει 1101, κατάρθωσαν ν' ἀποκτήσωσι διάταγμα τοῦ Ἑρρίκου Α' ἔχον οὕτως. «Παραχωρῶ, ὡς ἰδίαν δωρεάν, πρὸς ὅλους τοὺς ἱππότες, οἵτινες ποιῶσι τοσοῦτον ἔντιμον χρῆσιν τῆς περικεφαλαίας καὶ τοῦ ἑίφους, τὴν ἀφορολόγητον κατοχὴν τῶν γαιῶν τῶν καλλιμερουμένων ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρχοντικῶν αὐτῶν ἀρότρων, ὅπως δύνανται νὰ προμηθεύωνται ὅπλα καὶ ἵππους διὰ τὴν ὑπηρεσίαν μας καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ βασιλείου.» Ἐν αἰῶνα κατόπιν, ἐν ἔτει 1215, ὠφεληθέντες ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, ἀπέσπασαν τὸν μέγαν χάρτην, ὅστις καθιεροῖ καὶ ἀναγνωρίζει αὐτοῖς τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας καὶ χορηγεῖ αὐτοῖς τὸ μέσον νὰ τὴν ὑπερασπίζωσιν εἰς τὰς βασιλικὰς συνελεύσεις. Ἡναγκασμένοι νὰ ἐπιστηριχθῶσιν εἰς ὁλόκληρον τὸν λαόν, διὰ νὰ νικήσωσι τὴν ἀντίστασιν τῶν βασιλέων, ἐνομοθέτησαν συγχρόνως δικαιώματά τινα ὑπὲρ τῶν κοινοτήτων, καὶ οὕτως ἡ ἀρχὴ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας συγχέεται ἐν Ἀγγλίᾳ μὲ τὴν καθιέρωσιν τῆς φεουδαλικῆς ἰδιοκτησίας.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου μέχρι τῶν ἡμερῶν μας τὸ ἔνοπλον ἔθνος εὐρίσκεται πάντοτε εἰς τοὺς ἀγροὺς, αἱ πόλεις εἶναι μὴδέν. Καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς, ὑποχωροῦντες εἰς τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα, ζητοῦσιν ὀλιγώτερον, ἢ εἰς πᾶν ἄλλο ἔθνος, νὰ ἐλαττώσωσι τὴν δύναμιν τῶν φεουδαλικῶν ἀρχόντων. Ὃταν ὁ Ἑρρίκος Η' κατήργησε τὰ μοναστήρια εὐρέθη ἡναγκασμένος, μ' ὅλην τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν ἐξήσκει, νὰ διανείμῃ εἰς τοὺς εὐγενεῖς μέρος τῶν μοναστηριακῶν λαφύρων. Αἱ μεγάλαι περιουσίαι εὐγενῶν τινων οἰκογενειῶν ἔχουσιν, ἐκ τῆς δημεύσεως ταύτης, τὴν καταγωγὴν των. Ὃταν ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ἐλισάβετ εἶδε τοὺς εὐγενεῖς νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τοὺς πύργους των καὶ νὰ συρρέυσωσιν εἰς τὴν αὐλὴν της, τοὺς ὑπεχρέωσεν αὐτὴ ἡ ἰδία νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς γαίας των, ὅπου θέλουσιν ἔχει μεγαλητέραν σημασίαν. αἰδέτε, ἔλεγεν ἡ βασίλισσα πρὸς τοὺς εὐγενεῖς, τὰ συσσωρευμένα ταῦτα πλοῖα ἐντὸς τοῦ λιμένος τοῦ Λονδίνου. Εἶναι ἄνευ μεγαλείου, ἄνευ ὠφελιμότητος, μὲ τὰ ἱστία των καταβεβλημένα καὶ μὲ τὰ σκάφη των κενά, συγκεχυμένα καὶ συμπιεζόμενα τὰ μὲν πρὸς τὰ δέ· φαντασθῆτε ταῦτα ὅταν ἀναπεταννύωσι τὰ ἱστία των καὶ διασκορπίζονται εἰς τὸ

ἄπειρον τῶν θαλασσῶν· ἕκαστον τούτων εἶναι τότε ἐλεύθερον, δυνατὸν καὶ ὑπερήφανον.» Σύγκρισις λίαν γραφικὴ καὶ ἀληθής, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ἐν Γαλλίᾳ οὔτε ὁ Εὐρύκκος Δ΄, σύγχρονος τῆς Ἐλισάβετ, οὔτε ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Λουδοβίκος ΙΔ΄. ἤθελόν ποτε ἐκστομίσει.

Κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ ΙΖ΄. αἰῶνος καὶ τὰς πολιτικὰς ταραχὰς τοῦ ΙΗ΄., οἱ εὐγενεῖς τῶν ἀγρῶν δὲν παύουσι ν' ἀνθίστανται· οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ καθιδρύσαντες τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων κατὰ τὸ 1688, διατηρήσαντες τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀνόβερ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὑποστηρίζαντες τὸν κατὰ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀγῶνα· οὗτοι σχεδὸν μόνοι συνεκρότουν τὰς δύο βουλὰς τῆς Ἀγγλίας, μέχρις οὗ ὁ τῆς βουλευτικῆς μεταρρύθμισεως νόμος ἔδωκε μεγαλητέραν ἔκτασιν εἰς τὴν ἀντιπροσωπείαν τῶν πόλεων, αἵτινες ἀπεκατεστάθησαν πλούσιαι καὶ πολυάνθρωποι· οὗτοι ἀκόμη καὶ σήμερον ἐργάζονται δραστηρίως εἰς διατήρησιν τῆς ἀπειλουμένης ὑπεροχῆς των, καὶ οὐδετεροῦσι τὰς ἐνεργείας τῶν μεταρρυθμιστῶν· ὅλαι αἱ μεγάλαι ἀναμνήσεις τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας ἀναφέρονται εἰς τὴν κλάσιν ταύτην τῆς ἀγγλικῆς κοινωνίας. Ἐντεῦθεν ὁ πανάρχαιος σεβασμὸς, τὸν ὅποιον ἀπολαμβάνουσιν οὗτοι ἐν τῇ ἀγγλικῇ κοινωνίᾳ· ὥστε ὁ ἀγροδίαιτος βίος εἶναι περιζήτητος ἐν Ἀγγλίᾳ ὅχι μόνον διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν εὐπορίαν, τὴν εἰρηνικὴν δραστηριότητα, τὴν οἰκιακὴν εὐδαιμονίαν, τὰ ἀγαθὰ ταῦτα τοσοῦτον φίλτατα τοῖς ἄγγλοις, ἀλλ' ἀκόμη διότι οὗτος εἶναι ὁ χορηγὸς τῆς ἐπιρροῆς, τῆς ὑπολήψεως, τῆς δυνάμεως, παντὸς ἐνὶ λόγῳ, τὸ ὅποιον ἐπιθυμοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν αἱ πρῶται αὐτῶν ἀνάγκαι διατελῶσιν ἱκανοποιημέναι.

Εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ἀγροτικῶν ἰδιοκτησιῶν παρομαρτοῦσι προνομία τινα. Ὁ πλουσιώτερος ἰδιοκτῆτης κομητείας τινὸς εἶναι συνήθως λόρδος τοποτηρητῆς· τίτλος μᾶλλον τιμητικὸς ἢ ὑλικὸς ὠφελίμος, ἀλλ' ὅστις ἐπιχέει, ἐπὶ τὸν φέροντα αὐτόν, ἀξιάγαστον ἀπαύγασμα τῆς εἰρηνικῆς καὶ ἀφιλονεικῆτου λάμψεως τῆς ἀγγλικῆς βασιλείας. Οἱ πλουσιώτεροι, μετὰ τοὺς λόρδους τοποτηρητὰς, εἰσιν οἱ εἰρηνοδίκα, δηλ. οἱ πρῶτοι καὶ μόνοι διοικητικοὶ καὶ δικαστικοὶ ἄρχοντες, οἱ ἀντιπροσωπεύοντες τὴν κεντρικὴν ἐξουσίαν. Ἐν Γαλλίᾳ οἱ ὑπάλληλοι σχεδὸν ὅλοι εἰσὶ ξένοι τοῦ νομοῦ, τὸν ὅποιον διοικοῦσι καὶ δὲν συνδέονται ποσῶς μὲ τὰ τοπικὰ συμφέροντα. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπεναντίας αὐτοὶ οἱ ἰδιοκτῆται εἰσιν ὑπάλληλοι ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, καὶ μολονότι

τὸ στέμμα διορίζει αὐτοὺς κατ' ἐπιφάνειαν, εἶναι ὅμως ὑπάλληλοι μόνον καὶ μόνον καθὼ ἰδιοκῆται· δὲν ὑπάρχει παράδειγμα, ὅτι ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἡρνήθη ποτὲ νὰ δώσῃ θέσιν εἰρηνοδίκου εἰς ἰδιοκτῆτην πλούσιον καὶ εὐυπόλητον.

Ἐκ τούτων εὐκόλως ἐννοεῖ πᾶς τις πόσῃ σπουδαιότητα δίδει εἰς τὴν, ἐν ταῖς ἀγροικίαις, διαμονὴν τοιοῦτος ὀργανισμός. Ἐν Γαλλίᾳ, ὅταν ἰδιοκτῆτης τις ἔχῃ τὴν φιλοδοξίαν ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς γαίας του καὶ τὴν ἀγροτικὴν αὐτοῦ κατοικίαν καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν πρωτεύουσιν. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀπεναντίας, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τούτου πρέπει νὰ μένῃ εἰς τὰ κτήματά του. Οὕτω δὲ εἰς τὸν ἐμπορικώτατον καὶ βιομηχανικώτατον τοῦτον τόπον τὸ πᾶν ἔχει τάσιν πρὸς τὴν ἀγροτικὴν ἰδιοκτησίαν· ὅστις ἀπέκτησε περιουσίαν ἀγοράζει γῆν, καὶ ὅστις ἐργάζεται διὰ νὰ πλουτίσῃ δὲν ἐποφθαλμιᾷ ἄλλο τι, ἢ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν αὐτὸν δρόμον. Ἡ πρόληψις δὲ εἶναι τοσοῦτον μεγάλη κατὰ τοῦτο, ὥστε ὅταν τις ἔσχῃ τὴν ἀτυχίαν νὰ γεννηθῇ ἐν τῇ πόλει κρύπτει ὅσον δύναται τὸ περιστατικὸν τοῦτο. Ὅλος ὁ κόσμος ἐπιθυμεῖ νὰ γεννηθῇ ἐν τῇ ἀγροικίᾳ, διότι ὁ ἀγροτικὸς βίος εἶναι τὸ σημεῖον ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς καὶ ὅστις τύχῃ νὰ μὴ γεννηθῇ ἐν τῇ ἀγροικίᾳ θέλει τοῦλάχιστον ν' ἀποθάνῃ ἐν αὐτῇ, ὅπως μετὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα του τὸ εὐγενὲς βάπτισμα.

Ὅταν τις ἀναγνώσῃ τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῆς βουλῆς τῶν λόρδων θέλει ἰδεῖ ὅτι, εἰς τὰς ἐπισήμους κοινοποιήσεις, ἡ διεύθυνσις τῆς κατοικίας αὐτῶν, ἡ σημειουμένη μετὰ τὸ ὄνομά των, δὲν εἶναι ἡ ἐν Λονδίῳ, ἀλλ' ἡ τῆς διαμονῆς αὐτῶν εἰς τὰ κτήματά των. Ὁ δούξ τοῦ Νορφολκ σημειοῦται ὡς κατοικῶν εἰς Ἀρουνδὲλ-Κάστλ (Arundel Castle) ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Σουσσέξ. Ὁ δούξ τοῦ Δεβονσάϊρ εἰς Σιαστωόρθ-Παλάς (Chatsworth-Palace), ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Δέρβυ. Ὁ δούξ τοῦ Πορτλάνδ εἰς Βελβέκ-Ἀμπέυ (Welbeck-Abbey), ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Νοθιγγάμ. καὶ οὕτω καθεξῆς. Πᾶς ἄγγλος γινώσκει τοῦλάχιστον τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχοντικῶν ἐκείνων κατοικιῶν, αἵτινες εἰσι τοσοῦτον ἐνδοξοὶ ὅσον καὶ αὐταὶ αἱ εὐγενεῖς οἰκογένειαι αἵτινες ἐξουσιάζουσιν αὐτάς. Ἐκτὸς τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τὴν ὁποίαν ἐκτυλίσσουσιν ἐκεῖ οἱ εὐγενεῖς, τινὰ τῶν κτημάτων τούτων ἔχουσι καταγωγὴν ἥτις τὰ συνδέει μὲ τὴν ἐθνικὴν δόξαν. Τὸ ὄνομα τοῦ δουκὸς τοῦ Μαρλβοροῦγ εἶναι ἀχώριστον τοῦ ὀνόματος τοῦ Μπλενχίμ (Blenheim), μεγαλοπρεποῦς ἀνακτό-

ρου δοθέντος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν νικητὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ὁμοία δὲ καταγωγὴ συνδέει τὸ ὄνομα τοῦ κτήματος Στραθφιελδσάϋ μὲ τὴν μνήμην τῶν νικῶν τοῦ δουκὸς τοῦ Βελιγκτῶνος.

Ἰπάρχουσι δὲ ἐπίσης μέλη τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων, ἅτινα ὡς οἱ λόρδοι, ὅταν ἔχωσιν ἀγροικίαν δὲν λείπουν νὰ τὴν σημειώσωσιν ὡς τὴν συνήθη αὐτῶν κατοικίαν. Οὐδεὶς ἠγνῶει τὴν ἀγροτικὴν οἰκίαν τοῦ σὶρ Ροθέρτου Πήλ, ὀνομαζομένην Δράϋτον-Μάνορ (Drayton Manor). Ἡ ἐπιφάνεια ἐδῶ εἶναι ἐντελῶς σύμφωνος πρὸς τὴν πραγματικότητα. Τὰ μέλη τῶν δύο βουλῶν ἔχουσιν ἐν Λονδίνῳ μόνον προσωρινὸν κατάλυμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔρχονται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν συνόδων τοῦ κοινοβουλίου, τὸν δὲ ἐπίλοιπον χρόνον διανύουσιν, ἢ εἰς τὰ κτήματά των, ἢ εἰς τὰς περιηγήσεις· μόνον εἰς τὰ κτήματά των ἀναπτύσσουσιν ὅλην αὐτῶν τὴν πολυτέλειαν· ἐκεῖ ἰδίως ἀνταλλάσσονται αἱ ἐπισκέψεις, πανηγυρίζονται αἱ ἐορταί, καὶ γίνονται αἱ συνεντεύξεις τῶν διασκεδάσεων.

Ἡ ἐθνικὴ φιλολογία, ἥτις εἶναι ἡ ἔκφρασις τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐθίμων τοῦ ἔθνους, φέρει παντοῦ τὰ ἔχνη τοῦ χαρακτηριστικοῦ τούτου τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ. Ἡ Ἀγγλία εἶναι ὁ τόπος τῆς περιγραφικῆς ποιήσεως· σχεδὸν ὅλοι οἱ ποιηταὶ αὐτῆς ἐγεννήθησαν εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἔβαλλον τοὺς ἀγροὺς. Καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ ἀκόμη, καθ' ἣν ἡ ἀγγλικὴ ποίησις ἐπροσπάθει νὰ μιμηθῇ τὴν γαλλικὴν, ὁ Πόπε ἐξύμνει τὸ δάσος τοῦ Βίνδσορ (Windsor) καὶ ἔγραφε ποιμηνικὰ ἄσματα, καὶ ἐὰν τὸ λεκτικόν του δὲν ἦτο πολὺ ἀγροτικόν, τὰ ὑποκείμενα ὅμως τῶν ποιήσεών του ἦσαν ὅλως ἀγροτικά. Πρὸ αὐτοῦ ὁ Σπένσερ καὶ ὁ Σέκσπηρ ἐλάβον θαυμασίας ἐμπνεύσεις ἀγροτικῆς ποιήσεως· τὸ ἄσμα τοῦ κορυδαλλοῦ καὶ τῆς ἀηδόνος ἀντηχεῖ εἰσέτι, μετὰ πάροδον τοσούτων αἰώνων, εἰς τοὺς ἐξαισίους ἀποχαιρετισμοὺς τοῦ Ρωμαίου καὶ τῆς Ἰουλίας. Ὁ Μίλτων, ὁ αἰρετικὸς Μίλτων, καθιέρωσε τοὺς καλητέρους στίχους του εἰς τὴν ἐξεικόνισιν τοῦ πρώτου κήπου καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπαναστάσεων καὶ τῶν μεγάλων ἀσχολιῶν, τὰ ὀνειροπολήματά του τὸν ἔφερον πάντοτε πρὸς τὸν ἰδανικὸν ἀγρὸν τοῦ ἀπελευθερωτοῦ παραδείσου.

Ἰδίως ὅμως, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1688, ὅτε ἡ Ἀγγλία ἐλευθερωθεῖσα ἠδύνατο νὰ δευχθῇ ὅποια εἶναι, ὁ ἔρως τοῦ ἀγροτικοῦ βίου διεπέρασε βαθέως τοὺς συγγραφεῖς αὐτῆς. Τότε

ἐφάνησαν ὁ Γραύς καὶ ὁ Θόμψων· ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὰ περίφημα ἐλεγεία του καὶ ἰδίως εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς ἀγροικίας, ὁ δὲ δεύτερος ἐν τῷ πονήματί του αἰ ὄραι τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατορθοῦσι νὰ ἀντηχῇ χαρμωδῶς ἡ εὐνοϊκὴ χορδὴ τῆς ἀγγλικῆς λύρας. Αἱ ὄραι βρίθουσι περιγραφῶν θαυμασίων. Ἀρκετὸν ν' ἀναφέρῃ τις τὴν κοπὴν τοῦ χόρτου, τὸν θερισμὸν, τὸ κούρευμα τῶν προβάτων· ταῦτα πάντα ἦσαν μεγάλη ὑπόθεσις διὰ τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θόμψωνος καὶ μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν διασκεδάσεων τῆς ἀγροικίας, τὸ ἀλίευμα τῆς πέστροφας. Τὰ σημερινὰ μέλη τοῦ συλλόγου τῶν ἀλίων δύνανται νὰ εὐρωσιν, ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ εἰκόνι, ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ἀγαπητῆς αὐτῶν τέχνης· παντοῦ αἰσθάνεται τις ζωὴν καὶ αὐθόρμητον τὴν ἐντύπωσιν, τὸν πραγματικὸν καὶ βαθὺν ἐνθουσιασμὸν διὰ τὰς ὡαιότητας τῆς φύσεως καὶ τὰς εὐχαριστήσεις τῆς ἐργασίας. Ὁ Θόμψων ἐπιπροστίθει τὴν γλυκίαν ἐκείνην θρησκευτικὴν ἑξάψιν, ἥτις συνοδεύει τὸν ἐργῶν καὶ μονήρη βίον ἀπέναντι τοῦ αἰωνίου θαύματος τῆς βλαστήσεως· ὁλόκληρον τὸ ποίημά του ὑπάρχει ποτισμένον ἀπὸ τὰς ιδέας ταύτας, μάλιστα δὲ τὸ εὐγλωττον ἐκεῖνο συμπέρασμα, ἐν ᾧ παρομοιάζει τὴν μετὰ τὸν θάνατον ἀνάστασιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς μὲ τὴν μετὰ τὸν χειμῶνα ἀνάστασιν τῆς φύσεως.

Ὁ Θόμψων ἔψαλλεν οὕτω τὴν χαρμονὴν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀγροτικοῦ βίου περὶ τὸ 1730, καθ' ἣν ἐποχὴν δηλ. ἡ ἐκ τῶν ἀγρῶν λειποταξία εἶχε φθάσει ἐν Γαλλίᾳ τὸ τελευταῖόν της ὄριον. Οἱ εὐγενεῖς, προσελκυσθέντες εἰς τὴν αὐλὴν ἀπὸ τὸν Ρίσιελιέ (Richelieu) καὶ τὸν Λουδοβίκον ΙΔ', κατέπνιξαν εἰς τὰ ὄργια τῆς ἀντιβασιλείας ἐκείνης πᾶσαν ἀνάμνησιν τῶν πατρικῶν γαιῶν· ἡ δὲ γεωργία ἐξήντηλμένη ἀπὸ τὰς ἄφρονας ἀπαιτήσεις τῆς πολυτελείας τῶν Βερσαλλίων, ἀπέβαλλεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ψυχὴν τε καὶ ζωὴν, καὶ ἡ γαλλικὴ φιλολογία, ἐνασχολούμενη εἰς ἄλλα πράγματα, δὲν εἶχεν εἰσέτι καθιερώσει εἰς τοὺς γεωργοὺς εἰμὴ τὴν τρομερὰν σελίδα τοῦ Λαβρουϋέρ (la Bruyère) ἥτις θέλει διαμένει ὡς ἡ ζωηρότερα φωνὴ τῆς τύφως τοῦ συνειδότος τοῦ μεγάλου αἰῶνος (1). «Βλέπει τις, λέγει ὁ Λαβρουϋέρ, ἄγριά τινα ζῶα, ἄρσενα καὶ θήλεα, διεσπαρμένα

(1) Πρέπει νὰ ἐξαίρεσωμεν τὸν Λαφονταῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ αἶσθημα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου ἦτον ἀρχοῦντως ζωηρόν.

»εἰς τοὺς ἀγροὺς, μαῦρα, πελιδνά καὶ ὅλως ἡλιοκαυμένα· προσ-
 »κεκολλημένα εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν σκάπτουσι καὶ ἀνακινοῦσι
 »μετ' ἀκατανικήτου ἐπιμονῆς. ἔχουσιν εἶδός τι φωνῆς ἐνάρ-
 »θρου καὶ ὅταν ἀνασηκόνωνται εἰς τοὺς πόδας των δεικνύουσιν
 »ἀνθρωπίνην μορφήν, καὶ πραγματικῶς εἰσιν ἄνθρωποι. Ἀπο-
 »χωροῦσι τὴν νύκτα εἰς τὰς φωλεάς των ὅπου τρέφονται με-
 »μαῦρον ἄρτον, ὕδωρ καὶ ρίζας· ἀπαλλάττουσι δὲ τοὺς λοιποὺς
 »ἀνθρώπους τοῦ κόπου τοῦ νὰ σπείρωσι, νὰ καλλιεργήσωσι καὶ
 »νὰ συλλέξωσι τοὺς καρποὺς διὰ νὰ ζήσωσιν, οὕτω δὲ δικαι-
 »οῦνται καὶ οὗτοι νὰ μὴ στερεῶνται τοῦλάχιστον τοῦ ἄρτου τὸν
 »ὁποῖον αὐτοὶ ἔσπειραν !»

Μετὰ λόγου εἶπαν ὅτι ἐν τῇ *Ἑνρίκιάδι* (*Henriade*), ἥτις
 εἶδε τὸ φῶς συγχρόνως μετὰ τὰς *Ὠρας* δὲν ὑπῆρχε χόρτον οὔτε
 διὰ τοὺς ἵππους. Ἡ πλήρης αὕτη λήθη τῆς φύσεως διετηρήθη
 μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἡ μίμησις τῶν ἀγγλικῶν ἰδεῶν
 ἐχύθη πανταχόθεν εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν,
 δηλαδή μέχρι τῶν χρόνων οἵτινες προηγοῦνται τῆς ἐπαναστά-
 σεως τοῦ 1789.

Τὰ ἀγγλικά μυθιστορήματα τοῦ 18' αἰῶνος ὅλα ἐφάπτονται
 τοῦ ἀγροτικοῦ βίου διά τινος μέρους αὐτῶν. Ἐνθ' δὲ ἡ Γαλλία πα-
 ρεδίδετο εἰς τὰ μυθολογήματα τοῦ Βολταίρου καὶ τὰ μυθιστορή-
 ματα τοῦ υἱοῦ τοῦ Κρεμπιλλιὸν (*Crébillon fils*), ἡ Ἀγγλία ἀνεγί-
 νωσκε τὸν *ἱερέα τοῦ Βαρκιέλλο*, τὸν *Θωμᾶν Ἰωάννην*, καὶ τὴν
Κλαρίν· α ὁ ἥρως τῆς ἱστορίας ταύτης, ἔλεγεν ὁ ἴδιος Γκολ-
 σμιθ διὰ τὸν Κ. Πριμρόζ, συνεννῶναι εἰς ἑαυτὸν τρεῖς τοὺς σε-
 βαστοτέρους κοινωνικοὺς χαρακτῆρας, εἶναι ἱερεὺς, γεωργὸς καὶ
 πατὴρ οἰκογενείας. » Ἡ φράσις αὕτη περιλαμβάνει μίαν τάξιν
 ἰδεῶν ἰδιάζουσαν ὅλως τῇ διαμαρτυρομένῃ καὶ φιλαγροτικῇ
 Ἀγγλίᾳ, ὁλόκληρον δὲ τὸ μυθιστόρημα τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ σχό-
 lion αὐτῆς καὶ εἶναι τὸ ἀπεικόνισμα τοῦ ἐσωτερικοῦ οἰκογενείας
 εἰς τὸ βάθος πτωχοῦ ἀγροτικοῦ πρεσβυτερίου. Ὁ διαμαρτυρό-
 μενος ἱερεὺς, καθὸ σύζυγος καὶ πατὴρ, ἔχει ἄλλα παρὰ τὰ τοῦ
 καθολικοῦ ἱερέως καθήκοντα. Ὀφείλει νὰ τρέφῃ τοὺς οἰκείους
 του, ἡ ἀνάγκη δ' αὕτη τὸν βιάζει ν' ἀναμειγνύῃ κοσμικὰς τι-
 νας ἐργασίας εἰς τὰς πνευματικὰς ἐνασχολήσεις του. Τὸ κτῆμα
 ὅπερ ὁ Κ. Πριμρόζ ἐμίσθωσε δὲν εἶναι μέγα, μόλις εἶναι ἐκτά-
 σεως 80 στρεμμάτων, ἀλλ' ἄρκει εἰς τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ.
 Τὸ καλλιεργεῖ μετ' ἀγάπης, βοηθούμενος ἀπὸ τὸν υἱὸν του
 Μωῦσῆν, ἐνῶ ἡ σύζυγός του, ἥτις δὲν ἔχει τὴν ὁμοίαν της ἐν τῇ

κατασκευῇ τοῦ οἴκου ἀπὸ γραγκοστάφυλα, ἐτοιμάζει τὸ λιτὸν γεῦμα τῆς οἰκίας. Τὴν κυριακὴν, ὅταν ὁ καιρὸς ᾔηται ὥραϊος, ἡ οἰκογένεια κάθηται, μετὰ τὴν θεϊὰν λειτουργίαν, ἐπὶ τινος θρανίου σκιαζομένου ἀπὸ λευκακάνθας καὶ αἰγοκλήματα· στρώνουσι τὸ τραπεζομάντιλον ἐπὶ τινος σωροῦ χόρτου καὶ τρώγουσιν εὐθύμως εἰς τὸ ὑπαιθρον, ἐνῷ δύο κόσσυφοι ψάλλοντες ἀνταποκρίνονται ἀπὸ τῆς μιᾶς φράκτης εἰς τὴν ἄλλην, καὶ ὁ θαρρῆτος πυρρούλας ἔρχεται ν' ἀποκόπτη διὰ τοῦ ράμφους τοῦ ψυχία ἄρτου εἰς τὰς ὥραϊας χεῖρας τῶν θυγατέρων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τοποτηρητοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς εὐτυχοῦς ταύτης σκηνῆς ἐλθοῦσα πίπτει ἑλαφὸς διωκομένη ἀπὸ θηρευτικῶν κύνας· κατόπιν αὐτῆς ἐμφανίζεται ἐπὶ κυνηγετικοῦ ἵππου ὁ εὐγενὴς ἰδιοκτῆτης τοῦ γειτνιάζοντος κτήματος.

Οἱ ἥρωες τῶν ἄλλων μυθιστορημάτων ζῶσιν ὅλοι εἰς τοὺς ἀγρούς· ὁ Κ. Βέστερν, μετὰξὺ ἄλλων, εἶναι ὁ τύπος τοῦ squire, μέγας κυνηγὸς καὶ μέγας οἰνοπότης, ταιοῦτος οἶον μᾶς τὸν διετήρησαν ὅλαι αἱ παραδόσεις. Καθόσον δὲ πλησιάζομεν τοὺς ἡμετέρους χρόνους, ὁ ἔρως τῆς ἀγροτικῆς φύσεως ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον κοινὸς τόπος· ὅλαι αἱ τέχναι περὶ αὐτὸν στρέφονται. Οἱ ποιηταὶ ψάλλουσι μόνας τὰς καλλονὰς τῶν ἀγγλικῶν τοποθεσιῶν. Οἱ ζωγράφοι ἀπεικονίζουσι μόνον τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἀγροτικῶν κατωικιῶν. Σχολὴ εἰδική, ἡ τῶν λιμνῶν, ἐμπνέεται ἀπὸ τὰς ἀγροτικὰς σκηναίς. Ὅσον περισσότερο ὁ πόλεμος ἐκτιλύσσει τὴν μανίαν τοῦ ἐπὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης, τοσοῦτον μᾶλλον ἡ ἐθνικὴ φαντασία ἀγαπᾷ νὰ μεταφέρηται, διὰ μιᾶς τῶν φυσικῶν ἀντιθέσεων τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. Ἰδίως δὲ ὅταν αἱ ἐπαναστάσεις σαρώνωσι τὸν κόσμον, ἡ ψυχὴ ζητεῖ ν' ἀναπνεύσῃ τὴν δρόσον τοῦ αἰωνίου εἰδυλλίου. Ἡ Ἀγγλία γεύεται κατὰ κόρον τῆς εὐδαιμονίας ταύτης· τὸ αὐτὸ αἶσθημα τῆς διαμαρτυρήσεως καὶ τῆς σωτηρίας τὴν φέρει πρὸς τὰς συντηρητικὰς ιδέας καὶ πρὸς τὰς ἀγροτικὰς συνηθείας.

Ἀκούσατε τοὺς στίχους τοῦ Κολράϊτζ (Coleridge), οἵτινες ἐκφράζουσι τοσοῦτον καλῶς τὴν ἐθνικὴν ταύτην εὐδαιμονίαν, ὑπερασπιζομένην ὑπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ.

O Albion! o my native isle etc

ὦ Ἀλβιών, ὦ γενέτειρά μου νῆσος!

θυγάτηρ τῶν θαλασσῶν, εἰς τὰς πλουσίας κοιλάδας σου,
γλυκὺς ἥλιος φωτίζει τὰ χλοερὰ λειβάδια·

τρέπη τὴν κακοδαιμονίαν. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Λονδίνῳ σκέπτονται μᾶλλον πῶς νὰ ἐργάζωνται παρὰ πῶς ν' ἀπολαύσι τῶν ἡδονῶν, καὶ διὰ τοῦτο παραζαλίζονται τοσοῦτον ἰσχυρῶς οἱ ἡμέτεροι Παρισιανοί, ὅταν πηγαίνωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀγγλίας, διότι δὲν εὐρίσκουσιν ἐκεῖ τὰς συνηθείας τῶν.

Ποτὲ δὲν ἠσθάνθην τοσοῦτον τὴν διαφορὰν ταύτην ἢ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγκατέλειπον τὸ Σιατσβόρθ ἵνα πηγαίνω εἰς Σιεφφιέλδ. Σιατσβόρθ (Chaste worth) εἶναι ἡ ὠραιότερα τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων κατοικιῶν, ἐν αἷς ἡ ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία ἐκτιλύσσει πολυτέλειαν βασιλικήν· παράδεισος ἀπέραντος, περιφερείας πολλῶν λευγῶν (κατοικημένος ὑπὸ ἐλάφων, δορκάδων, προβάτων, ἀγελάδων, ἐνὶ λόγῳ παντὸς εἶδους ζῶων τὰ ὅποια ὅλα ἑόσκουσιν ἀναμιξί) περιβάλλει διὰ τῶν χλοερῶν λειβαθίων του καὶ διὰ τῶν σκιῶν τῶν ὑψικῶν δένδρων του μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον. Ὑδατα ἀναπηδῶντα, τεχνιτοὶ καταρράκται, ὑδροθῆκαι στολισμέναι δι' ἀγαλμάτων, αἵτινες ἀμιλλῶνται πρὸς τὰς περιφήμους διακοσμήσεις τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τοῦ Σαίτ-Κλου· ἀπέραντος, σιδηροῦς καὶ ὑελοφρακτος ὑπόσβεγος κήπος (Serre), ὅστις ὑπῆρξε τὸ πρωτότυπον τοῦ μεγάλου τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως παλατίου καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα τῶν τροπικῶν σχηματίζουσι μέγα δάσος· χωρίον ὁλόκληρον οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου τοῦ κτήματος διὰ νὰ ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῷ τοὺς ἐργάτας του, σύγκειται ἐκ κομψῶν κατοικιῶν ζωγραφικῶς τοποθετημένων. Ἀληθὲς ποταμὸς, ὁ Δερβάντ, διατέμνει τὸν παράδεισον τοῦτον ῥέων μὲ περιστροφὰς χαρίεσσας, τὰς ὁποίας ἤθελέ τις νομίσαι ζωγραφισμένας διὰ τῆς χειρὸς, καὶ πέριξ τῆς μεγάλης ἤδη εἰκόνης ταύτης τὰ ὄρη τοῦ Δερβυσάϊρ σχηματίζοντα, ὡς κατ' εὐχὴν, ζώνην θαυμασίων ὀριζόντων. Τὸ πᾶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἀποπνέει τὴν ὀλίαν ἀνέσιν καὶ τὴν ἱκανοποιημένην δύναμιν. Ἄμα δὲ ὡς ὑπερβάλλῃ τις τὸ ξηρὸν ὕψωμα, ὅπερ χωρίζει τὸν τόπον τοῦτον ἀπὸ τὴν κομμητείαν τῆς Ὑόρκης καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πλησιόχωρον πόλιν, τὸ πᾶν μεταβάλλεται. Δὲν βλέπει τις ἐκεῖ εἰμὴ μόνον φούρνους ἀναμμένους, σφυρία κτυπῶντα ἐπὶ τοῦ ἄκμωνος, καπνοδόχους ἐξεμούσας παχέα κύματα καπνοῦ, λαὸν ὁλόκληρον χαλκίαν, μαύρων καὶ ἰδρωμένων, οἵτινες κινοῦνται καὶ ἐργάζονται ὡς φαντάσματα ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν· ἤθελεν εἶπει τις ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι ὁ ἄδης εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ παραδείσου.

Ὅ,τι δὲ τὸ μέγαρον τοῦ δουκὸς τοῦ Δεβονσάϊρ εἶναι ἐν μεγάλῳ, ἀπαράλλακτοι εἰσὶν ὅλαι αἱ κατοικίαι τῶν ἀγροτῶν εὐγε-

νῶν ἐν μικρῷ. Δὲν ὑπάρχει ἰδιοκτησία ὅπως οὖν εὐπορος, μὴ ἔχουσα τὸν παράδεισόν της, ὅστις, ἐπειδὴ εἶναι τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀρχαίου δάσους, εἶναι τὸ γνῶρισμα τῆς φεουδαλικῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἀποβαίνει τὸ ὑποχρεωτικὸν παράρτημα εὐγενοῦς ἰδιοκτησίας. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι μέγας ἐν Ἀγγλίᾳ· καὶ ἀπαντᾷται εἰς τε τὰ κτήματα τῶν ὁποίων ἡ ἔκτασις περιλαμβάνει πολλάκις χιλιάδας στρεμμάτων καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶναι περιορισμένης ἐκτάσεως στρεμμάτων τινῶν. Οἱ μεγάλοι παράδεισοι, οἱ ἀρχαιότεροι, οἱ δικαιούμενοι νὰ φέρωσι τὸ ὄνομα δάσους (parks), σημειοῦνται εἰς ὅλους τοὺς χάρτας. Εἰς τὰ περίφρακτα ταῦτα μέρη, καὶ εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ μικρώτερα, διατηροῦσι παντὸς εἶδους ζῶα τοῦ κυνηγίου, τρέφουσι δὲ καὶ ζῶα παντὸς εἶδους εἰς τὰς βοσκάς. Ἀπὸ τοῦ παραθύρου καὶ τῆς αὐλῆς ὁ εὐτυχὴς ἰδιοκτήτης ἔχει ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του ποιμενικὴν σκηνήν· δύναται, ὅταν εὐαρεστῇται, νὰ καλπάζῃ ὑπὸ τὰς δενδροστοιχίας τοῦ κτήματός του ἢ ν' ἀπολαύῃ τῆς διασκεδάσεως τοῦ κυνηγίου ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ μεγάρου του. Ἐκεῖ εὐχαριστεῖται νὰ ζῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, μακρὰν τῶν χυδαίων θορύβων, μιμούμενος τὸν μεγάλον ἄρχοντα, ὡς ὁ ἐκμισθωτὴς μιμεῖται τὸν μικρὸν εὐγενῆ.

Εἶναι γνωστὸν τὸ πάθος τῶν Ἀγγλῶν διὰ τὰ γυμνάσια τοῦθ' ὅπερ συμβιβάζεται φυσικῶς μετὰ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου· τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ πάθους τούτου ὀνομάζουσι sport, ὑψίστην κομψότητα. Ἐκεῖνοι ἐκ τῶν μικρῶν εὐγενῶν ὅσοι δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀγέλην θηρευτικῶν κυνῶν συνεννοοῦνται πολλοὶ καὶ διὰ συνεισφορῶν διατηροῦσι τοιαύτην. Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν πρόκειται νὰ γίνη τὸ κυνήγιον μὲ παγανιὰν (à courre) γνωστοποιεῖται διὰ τῶν ἐφημερίδων, οἱ δὲ συνεινεγκλόντες ἔρχονται εἰς τὸν προσδιωρισμένον τόπον ἔφιπποι. Εἰς ὠρισμένης ἐποχᾶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ συρμὸς προσκαλεῖ εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἀγγλίας ἢ τῆς Σκωτίας χιλιάδας κυνηγῶν φερόντων ἐρυθρὰ φορέματα, οἱ ὅποιοι διατρέχουσι μεγάλους κινδύνους χάριν τῆς διασκεδάσεως ταύτης· ἄλλοτε μὲν κινοῦσιν εἰς καταδίωξιν τῶν ἁλωπέκων εἰς Μέλτον-Μοθμπράϋ, ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Λείσεστερ· ἄλλοτε δὲ πηγαίνουσιν εἰς τὰς ἀποκρημνωτέρας κορυφὰς τῶν ὄρεινῶν μερῶν νὰ κυνηγῇσιν grouse. Ὡς ἡ Ἀγγλία ἐνασχολεῖται τότε μὲ τὰ κυνήγια ταῦτα· αἱ ἐφημερίδες δημοσιεύουσι τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιδεξιωτέρων τοξοτῶν καὶ τῶν ἱκανωτέρων ἱππέων, ὡς καὶ τὸν

ἀριθμὸν τῶν θανατωθέντων ζώων. Ὅταν ἔρχηται ὁ καιρὸς τῶν μεγάλων κυνηγιῶν, τὸ κοινοβούλιον σχολάζει καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες προτιμῶσι τὰς διασκεδάσεις ταύτας ἀντὶ πάσης ἀλλης. Δώσατε εἰς νεάνιδα ἀγγλίδαν νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ ἐνὸς περιπάτου ἐφίππου καὶ ἐνὸς ἐσπερινοῦ χοροῦ· ἡ ἐκλογή δὲν εἶναι ἀμφίβολος· αὕτη ἐπίσης ἀγαπᾷ νὰ ὑπερπηδᾷ τὰς φράκτας καὶ νὰ τρέχῃ ὡς ὁ ἀνεμος.

Ὅταν τις δὲν ᾔναι τοσοῦτον εὐτυχὴς ὥστε νὰ ἔχῃ ἐδικήν του ἐξοχὴν, θέλει τοῦλάχιστον νὰ ἔχῃ τοιαύτην κατ'ἐπιφάνειαν. Ὅλαι αἱ πόλεις ἔχουσι δημοσίους παραδείσους, οἵτινες εἰσὶν ἀπλούστατα μεγάλα λειβάδια μὲ ὠραῖα δένδρα. Βλέπει τις ἐν Λονδίῳ ἀγελάδας καὶ πρόβατα νὰ βόσκωσιν ἀταράχως τὴν χλόην τοῦ Γκρήν-Πάρκ καὶ τοῦ Ἄϋδε-Πάρκ, εἰς τὸν διηνεκὴ ἐκείνον θόρυβον τῶν ἀμαξῶν, αἵτινες κινοῦνται ὁρμητικῶς καὶ ἀδιαλείπτως εἰς τὸ Πικαδιλύ. Ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ ἱδία ὑποθέσεις δὲν ἐπιτρέπουσι ν' ἀπολαύσῃ τῆς ἐξοχῆς, δύναται τοῦλάχιστον νὰ διῇ γωνίαν τινὰ τῆς Ἑδέμ, διαβαίνων πλησίον τῶν δημοσίων κήπων. Ἐκαστος ζητεῖ νὰ κατοικῇ ὅσον τὸ δυνατόν μακρύτερα ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς πόλεως διὰ νὰ ᾔναι οὕτω πλησιέστερα εἰς τοὺς ἀγρούς. Τὸ θέρος ἀπαλλάττονται τῆς πόλεως ὅσοι δύνανται νὰ πηγαίνωσιν, εἴτε πρὸς ἐπίσκεψιν φίλου εἰς τὴν ἀγροικίαν του, εἴτε νὰ περάσωσιν ἡμέρας τινάς, περιηγούμενοι, εἰς χώραν φημιζομένην διὰ τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς. Ὅλαι αἱ ὁπωσοῦν γραφικαὶ θέσεις τοῦ τόπου ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος ἀπὸ μέγα πλῆθος ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπολαύουσι τῆς εὐχαριστήσεως τῶν φυσικῶν θαυμάτων μετὰ τῆς γαληνιαίας καὶ σιωπηλῆς ἐκείνης χαρᾶς, τῆς ἰδιαζούσης εἰς μόνους τοὺς ἄγγλους. Μεγάλῃ εὐτυχίᾳ εἶναι τὸ νὰ δυνήθῃ τις νὰ πηγαίῃ μέχρι τῆς Σκωτίας, ὅπως ἀναπνεύσῃ ἐν ἡσυχίᾳ τὴν ὁσμὴν τῶν χαμοδένδρων καὶ ὄνειροπολήσῃ τὴν ἀλητικὴν ζωὴν τῶν Catérans τοῦ Βαλτερσκότ.

Οἱ ἄγγλοι μονάρχαι δίδουσι πρῶτοι τὸ παράδειγμα τῆς γενικῆς ταύτης προτιμήσεως. Κατοικοῦσιν ἐν τῇ πόλει μόνον, ὅταν δὲν δύνανται νὰ πράξωσιν ἄλλως. Ὅ,τι ἦτο χαρίεσσα καὶ ὀλιγοχρόνιος παιδιὰ διὰ τὸν Λουδοβικὸν ΙΣ' καὶ τὴν Μαρίαν Ἀντωννέταν, ἐν τῇ τεχνιτῇ ἐπαύλει τοῦ Τριανοῦ, εἶναι γλυκεῖα πραγματικότης διὰ τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν καὶ τὸν πρίγκιπα Ἀλβέρτον. Ὁ πρίγκιψ διευθύνει αὐτοπροσώπως, ἐν Βίνδσορ, ἀληθῆ ἀγροικίαν, ἐν ᾗ γεννῶνται καὶ τρέφονται τὰ ὦ-

ραιότερα ζῶα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου· τὰ προϊόντά του κερδίζουν εἰς τοὺς γεωργικοὺς ἀγῶνας τὰ πρῶτα ἔπαθλα. Ἐν Ὁσφόρν, ὅπου ἡ βασίλισσα διέρχεται τὸ πλεῖστον τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐπιτηρεῖ αὐτοπροσώπως μέγα ὀρνιθοτροφεῖον, διὰ τὸ ὅποιον ὑπερφηανεύεται πως· ὅλαι αἱ ἐφημερίδες ἀνήγγειλαν ἐσχάτως τὴν παρὰ τῆς βασιλίσσης ταύτης ἀνακάλυψιν ἱατρικοῦ διὰ τὴν συνήθη ἀσθένειαν τῶν μικρῶν ἰνδιάνων (*dindonneaux*)· ὅπερ δὲ παρ' ἡμῖν ἤθελε θεωρηθῇ γελοῖον, ὑπολαμβάνουσι σπουδαῖον οἱ γείτονές μας· καὶ ἔχουσι μυριάκις δίκαιον. Εὐτυχὲς καὶ σοφὸν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀγαπᾷ νὰ βλέπῃ τοὺς ἡγεμόνας του ἐνασχολουμένους εἰς τοιαύτας ὠφελίμους διασκεδάσεις.

Εὐκόλως κατανοεῖ ἕκαστος ὅποια λαμπρὰ ἀποτελέσματα δύνανται νὰ ἔχῃ διὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἀγρῶν ἡ διηνεκὴς ἐν αὐτοῖς διατριβὴ τῶν πρώτων οἰκογενειῶν. Ἐνῷ δὲ ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐργασία τῶν ἀγρῶν χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ πληρῶνῃ τὴν πολυτέλειαν τῶν πόλεων, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀπεναντίας, ἡ ἐργασία τῶν πόλεων χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ πληρῶνῃ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἀγροικιῶν, ἐν αἷς ἐξοδεύονται σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν οἱ μεγάλοι θησαυροὶ, τοὺς ὁποίους ἠξέύρει νὰ παράγῃ ὁ βιομηχανικώτερος λαὸς τοῦ κόσμου· μέγα δὲ μέρος τούτων ἐξοδεύεται εἰς τὴν γεωργίαν, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ὅσον συχνότερα πλησιάζει πρὸς τὸ κτῆμά του ὁ ἰδιοκτήτης, τοσοῦτον εἶναι μᾶλλον εὐδιάθετος νὰ τὸ διατηρῇ ἐν καλῇ καταστάσει· ὁ ἐγωῖσμός τοῦ ἰδιοκτήτου, τὸ μέγα τοῦτο διεγερτικόν, ἀπαιτεῖ τὴν βελτίωσιν τοῦ κτήματος πρὸς ἱκανοποίησίν του. Δὲν καταδέχεται νὰ δεικνύῃ εἰς τοὺς γείτονάς του οἰκοδομὰς ἐτοιμορόβους, δρόμους ἀβάτους, ζεύγη ἐλαττωματικά, ζῶα ἰσχνὰ καὶ ἀγροὺς παρνημελημένους. ἔχουσι τὴν ὑπερφηάνειαν οἱ ἰδιοκτῆται ἄγγλοι νὰ καταβάλλωσι μεγάλας δαπάνας παραγωγικὰς, καθὼς ἄλλοι ἀλλαχοῦ ποιοῦσι δαπάνας ματαίας διὰ τῆς ἐπιδημικῆς μεταδόσεως τοῦ παραδείγματος. Οἱ ἄγγλοι ἀγαπῶσι νὰ ἔχωσι κτῆμα καλῶς διατηρούμενον, καθὼς οἱ γάλλοι ἐν Παρισίοις ἀγαπῶσι νὰ ἔχωσιν ὠραῖον μέγαρον καὶ πλούσια ἐπιπλά.

Καὶ ὁ φόρος αὐτός, ὅστις ἐν Γαλλίᾳ εἶναι μηχανὴ πρὸς ἐξάντλησιν τῶν ἀγρῶν, δὲν ἔχει ἐν Ἀγγλίᾳ τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα. Πᾶς ἄμεσος φόρος ἐξοδεύεται ἐντὸς τοῦ τόπου, ἐνθα εἰσπράττεται· ὁ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἔρανος καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας δέκατον μόλις ἐξέρχονται τῶν χειρῶν τοῦ γεωργοῦ, καὶ ἐπανέρχονται

ἀμέσως εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἀγορᾶς τῶν τροφίμων αὐτοῦ. Οἱ λοιποὶ φόροι χρησιμεύουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς ἔργα τοπικοῦ συμφέροντος. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἥμισυ τῶν ἐμμέσων φόρων ἀπορρόφῃται ἀπὸ τὴν πληρωμὴν τοῦ δημοσίου χρέους, ὅπερ κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται καὶ πληρώνεται εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας τοῦ ἐδάφους, ἔρχεται κατὰ μέγα μέρος καὶ τοῦτο εἰς τὸν ἀγροτικὸν βίον. Ἐν ᾧ δὲ τὸ τρίτον τοῦλάχιστον τοῦ γαλλικοῦ προϋπολογισμοῦ δαπανᾶται ἐν Παρισίοις καὶ τὸ ἕτερον τρίτον εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῶν γαλλικῶν ἐπαρχιῶν, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀπεναντίας, τὰ τρία τέταρτα τῶν δημοσίων δαπανῶν διασπείρονται εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ συντελοῦσι, μετὰ τῶν εισοδημάτων τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν ἐκμισθωτῶν, νὰ διαχέωσι τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὰς ἀγροικίας.

Εἴμεθα, δυστυχῶς, πολὺ μακρὰν τῶν ἡθῶν τούτων! ἄς ἐλπίσωμεν ὅμως, ὅτι θέλομεν πλησιάσει πρὸς ταῦτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ἀπὸ τινων ἤδη ἑτῶν τὸ πᾶν φαίνεται ὡς λαβὸν τάσιν πρὸς τὸν ἀγροτικὸν βίον. Ἡ ἐπισώρευσις τῶν εὐπορουσῶν κλάσεων εἰς τὰς πόλεις, ἡ ἀβεβαιότης σήμερον τῶν σταδίων τοῦ βίου, ὁ πυρετώδης ἀήρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέουσιν εἰς τὰς πόλεις, ὅλα ταῦτα συντείνουσιν εἰς τὸ ν' ἀπορρίπτωσιν, εἰς τὸν ἀγροτικὸν βίον, τὰς ἀποτυγχανούσας φιλοδοξίας καὶ τὰς κεκμηκυίας φαντασιοπληξίας. Ὅσιν ἔχει τὰ μέσα νὰ ζήσῃ ἐντίμως καὶ καλῶς ἐν τῇ ἐξοχῇ, δὲν ἀργεῖ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον καὶ ἐντιμώτερον δι' αὐτὸν εἶναι νὰ μένῃ ἐκεῖ πάντοτε· ὅσοι δὲ πάλιν δὲν ἐννοοῦσι τοῦτο, θέλουσιν ἀναγκασθῇ νὰ προσφύγωσιν εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὴν ὁσημέραι αὖξουσαν δυσκολίαν τοῦ νὰ εὕρωσιν ἐν τῇ πόλει διεξοδόν. Περίστασις νεωτάτη, ἐπελθοῦσα μετεβαλλεν ὅλως τὴν κατάστασιν τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ ἐξακολουθοῦσα τελειοποιήσις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας καὶ ἰδίως ἡ ἐπέκτασις τῶν σιδηροδρόμων, οἵτινες, ἐλαττοῦντες τὰς μεγάλας ἀποστάσεις, ἀποκαθιστῶσιν εὐάρεστον τὴν συνήθη διατριβὴν τῶν ἀγρῶν, καθὼ συμπίδαζομένην ἤδη μετὰ τῶν εὐχαριστήσεων τῆς κοινωνίας, μετὰ τῆς πολιτικῆς σπουδαιότητος, τῆς καλλιέργειας τοῦ νοδὸς καὶ ὅλων τῶν τέρψεων τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ ἀρχὴ σωτηριώδους τινὸς ἐπαναστάσεως διὰ τοὺς ἐγκαταλειμένους ἀγροὺς μας. Εἶναι βέβαιον, ὅτι δὲν θέλομεν ποτὲ γίνεαι τοσοῦτον ἀγρόται ὅσον οἱ ἄγγλοι· αἱ πόλεις ἡμῶν δὲν θέλουσι ποτὲ ἀποκατασταθῇ, ὡς αἱ τῶν ἄγγλων, ἀπλᾶ ἐργαστήρια τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας· ἀλλ' ἐὰν μέγα τι μέρος τῆς εὐπορουμένης γαλλικῆς κοινωνίας ἐπανέλθῃ καὶ κατοικήσῃ εἰς τὰς

ἐρημωθείσας ἐπαύλεις μας, τοῦτο θέλει εἶσθαι πάντοτε μέγα διὰ τὴν Γαλλίαν εὐεργέτημα.

Ὡς πρὸς δὲ τὸν φόρον δὲν θέλει εἶσθαι δύσκολον νὰ παρεκκλίνη οὗτος ἀπὸ τὸ ρεῦμα, τὸ ὁποῖον τὸν φέρει εἰς Παρισίους καὶ εἰς τινὰς μεγάλας πόλεις· ἀλλ' ἐὰν πρᾶγμα τι δύναται νὰ μετριάσῃ τὴν τάσιν ταύτην, τοῦτο εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ ἐν τοῖς ἀγροῖς διατριβὴ τῶς ἐξασκούντων ἐπιρροὴν ἰδιοκτητῶν, οἵτινες οὕτω θέλουσιν ὑπερασπίζειν ὀλίγον τι πλειότερον τὰ συμφέροντά των, ὅταν τὰ βλέπωσιν ἐκ τοῦ πλησίον.

Γον.

Περὶ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ δευτέρα αἰτία τῆς προόδου ἀποτελεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μετὰ τῆς πρώτης, ἀλλὰ διακρίνεται ἐν τῇ ἐφαρμογῇ. Αὕτη δὲ εἶναι τὸ ἐξαιρετικὸν δημόσιον πνεῦμα τῶν ἁγγλῶν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἡδὴ αἰῶνος, διετήρησεν αὐτοὺς ἀβλαβεῖς τόσον ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ἐπαναστατικὰς ταραχάς· ἀμφοτέρω ὁλέθρια πρὸς πᾶν εἶδος ἐργασίας. Οὐδὲν, δυνάμενον νὰ παραβληθῇ πρὸς τε τὸ τελευταῖον ἥμισυ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', πρὸς τὴν βασιλείαν ὁλόκληρον τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' καὶ πρὸς τὰς φοβερὰς καταιγίδας τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐμάστισέ ποτε τὸ εὐτυχὲς τοῦτο ἔθνος! Ὁ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, τοσοῦτον δι' ἡμᾶς κατατρεπτικὸς ΙΗ' αἰὼν ὑπῆρξε διὰ τὸ ἁγγλικὸν ἔθνος ἐποχὴ διηνεκούς ἀναπτύξεως καὶ ὅταν ἡμεῖς ἐπανελάβομεν τὴν διακοπεῖσαν ὁρμὴν μας, οἱ ἁγγλοι εἶχον ἡδὴ ἐφ' ἡμῶν τὴν ὑπεροχὴν τῆς προόδου τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ αἰῶνος!

Πρὸ διακοσίων ἐτῶν ἡ Γαλλία ἦτον, ὑπὸ τὴν ἑποψὴν τῆς γεωργίας, καθὼς καὶ εἰς πᾶν ἄλλο, μᾶλλον τῆς Ἀγγλίας προοδευμένη.

Τὰ δώδεκα ἔτη, τὰ μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Βερδὲν (Ver-vins) μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Εἰρρίκου Δ', ἀποτελοῦσι μίαν τῶν